

Bilişsel İnşanın Yetisel Zeminini Oluşturan Kavramların Kur'an Bağlamında Analizi

Murat Oltulu

 <https://orcid.org/0000-0002-6028-3079> | mmuratoltulu@gmail.com

Öğr. Gör., Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye

Öz

İnsanın bilişsel/düşünsel inşa edimi dahil olmak üzere yapmak istediği herhangi bir fiili gerçekleştirdiği yetilerle ilgili Kur'an'da geçen nefis, kuvvet, ititâat, uzn, sem', tesviye, fikh, va'y ve 'akl gibi bir dizi kelimenin analizi bu bildirinin konusunu oluşturmaktadır. Bir edimin/fiilin ortaya çıkması için araç mesabesinde bulunan yetilerin ve bir benlik hâli olarak değerlendirilebilecek bu yetilere sahiplik durumunun hangi kavramlar üzerinden ifadelendirildiği; sahip olunan yetiler aracılığıyla icra edilen inşa ediminin ve yanı sıra gerçekleştirilen eylemlerin karakter yapısı ve süreci; bu inşa süreci sonucunda ortaya çıkan ve aslında tüm süreci yöneten bir hedef ürün statüsündeki yapıların hangi kavramlarla dile getirildiği araştırmanın alt başlıklarını oluşturmaktadır. Yetiler aracılığıyla bu nihai ürüne ulaşma/soyutlama sürecinin 'ilk aşamasını' oluşturan kavramlar konusunda da Kur'an'da önemli bir kelime dağarcığı geçmektedir. Ancak Kur'an'ın içinde doğduğu kültürün sözlü bir kültür olması, inşa sırasında yeti ve malzeme tercihinde önemli bir rol oynamış ve onun karakterini belirlemiştir. Bu sebeple çalışmada yeti ve malzeme olarak ön plana çıktığı düşünülen kavramlar odağa alınmıştır. Bir soyutlama edimi olarak değerlendirilebilecek inşa sürecinde bu yeti ve malzemelerin ifadesi olan sözcüklerin nasıl geçirgen ve çift anlamlı bir karakterde kullanıldığı betimlenmeye çalışılmıştır. Kelimelerin arasındaki bağın inşası sürecinde, semantik bilimin yöntemsel rehberliği takip edilmiştir. Günümüzde bilişsel psikoloji veya bilişsel bilimler altında tetkik edilen bu yetilerin Kur'an bağlamında analizi ve bu yetilere Kur'an'ın kendine özgü yaklaşımının ortaya konulması, yetiler bütünü yeni bir özne inşasının soruşturulmasında ufuk açıcı işlevler sağlayabilir. Sonuç olarak analiz edilen kelimelerin saf duysal bir girdiden ziyade düşünsel bir anlamı içerecek şekilde, geçirgen bir karakterde kullanıldığı; bu aralıkta duysal girdinin, aynı şey olarak, düşünseli kendi üzerinden kurduğu; Kur'an'ın, bu açıdan bakıldığında, idraki aşan aslın duyu formundaki mekânı olarak kendini bir hatırlatım/tezkire şeklinde takdim ettiği; kelimelerin sözel niteliği korunmakla birlikte içeriğinin semantik olarak değiştirildiği gözlenmiştir. Ayrıca Allah ile insan arasındaki temel analogi noktalarından birinin yetkinlik kavramı üzerinden gerçekleştirildiği ve İslam'ın uluhiyet anlayışının bu kavram üzerine inşa edildiği ulaşılan bulgulardandır.

Anahtar Kelimeler

Tefsir, Nefis, İstîtâat, Uzn, Sem'.

Etik Beyan	Bu çalışma, Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan "Bilişsel İnsanın Yetisel Zeminini Oluşturan Kavramların Kur'an Bağlamında Analizi" adlı tebliğin özetidir.
Türü	Bildiri Özeti
Geliş Tarihi	22.07.2023
Kabul Tarihi	06.08.2023
Yayın Tarihi	10.08.2023
Kategori	Sanat ve Beşeri Bilimler, Dini Araştırmalar, İlahiyat
Araştırma Alanı	Tefsir, Kıraat
Sempozyum	:
Adı	3. Türkiye Sosyal Bilimler Sempzyumu
Web	https://sempozyum.okuokut.org/index.php/tsbs/article/view/443
Yer ve Tarih	Çevrim İçi - 26-31 Ağustos 2023
Sponsor	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi; Oku Okut Derneği
Bildiri Oturum Bilgisi	27. Oturum - 31 Ağustos 2023 Perşembe 17:00 - 18:30
Telif Hakkı	© 2023 Murat Oltulu. Yazar telif hakkını elinde tutarak yayımcıya uygun lisans ile yayım izni vermiştir.
Lisans	
Yayımcı	Oku Okut Yayınları
Kaynak Gösterimi	Oltulu, Murat. "Bilişsel İnsanın Yetisel Zeminini Oluşturan Kavramların Kur'an Bağlamında Analizi". 3. <i>Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu Bildiri Özetleri Kitabı</i> . ed. Abdullah Demir. 229-232. Ankara: Oku Okut Yayınları, 2023. https://doi.org/10.55709/okuokutpress.54

Analysis of Cognitive Construction Concepts in the Qur'ān

Murat Oltulu

 <https://orcid.org/0000-0002-6028-3079> | mmuratoltulu@gmail.com

Ankara University, Ankara, Türkiye

Abstract

The subject of this paper is the analysis of several Qur'ānic words related to the faculties through which man performs any action he wishes to do, including cognitive/intellectual construction, such as nafs, quwwa, istiṭā'at, udhn, sam', taswiya, fiqh, wa'y, and 'aql. The sub-headings of the research will be the concepts through which the faculties that are the means for the emergence of action and the state of possession of these faculties, which can be considered as a state of selfhood, are expressed; the character structure and process of the construction act and the actions performed through the faculties possessed; the concepts through which the structures that emerge as a result of this construction process and which are actually a target product that governs the whole process are expressed. The Qur'ān also contains an important vocabulary about concepts, which constitute the 'first stage' of the process of abstracting this final product through faculties. However, the fact that the culture in which the Qur'ān was born was an oral culture played an important role in the choice of abilities and materials during its construction and determined the character of the Qur'ān. Therefore, the study will focus on the concepts that considered to come to the fore as abilities and materials. We will try to describe how words which were the expression of these abilities and materials, were used in the process of construction, which could be considered as an act of abstraction and in a permeable and double-meaningful character. In the constructing the link between words, the methodological guidance of semantics will be followed. Analyzing these faculties, which are currently studied under cognitive psychology or cognitive sciences, in the Qur'ānic context and revealing the Qur'ān's unique approach to these capacities can provide seminal functions in the investigation of the construction of a new subject as a set of capacities. In conclusion, it has been observed that the analyzed words were used in a permeable character in a way to include an intellectual meaning rather than a pure sensory input; in this range, the sensory input, as the same thing, constructed the intellectual through itself; the Qur'an, from this point of view, presented itself as an (intellectual) reminder/tadhkira as the place of the 'essence' that transcended perception in the form of sense; the content of the words was semantically changed while preserving their verbal quality. To add, among the findings is that one of the main points of analogy between God and man was realized

through the concept of competence, and the Islamic understanding of divinity was built on this concept.

Keywords

Tafsîr, Nafs, İstîtâ‘at, Udhñ, Sam‘.

Ethical Statement	This paper is a summary of the study titled “Analysis of Cognitive Construction Concepts in the Qur’ân” presented at the 3rd Turkish Symposium of Social Science.
Type	Conference Proceeding
Received	2023-07-22
Accepted	2023-08-06
Published	2023-08-10
Category	Art & Humanities, Religion & Theology
Research Area	Religious Studies, Tafsîr - Qirā’ah
Conference	:
Title	The 3rd Turkish Symposium of Social Sciences
Web	https://sempozyum.okuokut.org/index.php/tsbs/article/view/443
Location & Date	Online - August 26-31, 2023
Sponsor	Ankara Yıldırım Beyazıt University; Oku Okut Association
Proceeding Session	Session 27 - August 31, 2023, Thursday 17:00 - 18:30
Copyright	© 2023 Murat Oltulu. The author retains the copyright and provides the publisher with a proper license to publish.
License	
Publisher	Oku Okut Press
Citation	Oltulu, Murat. “Analysis of Cognitive Construction Concepts in the Qur’ân”. <i>The 3rd Turkish Symposium of Social Sciences: The Book of Abstracts</i> . ed. Abdullah Demir. 229-232. Ankara: Oku Okut Press, 2023. https://doi.org/10.55709/okuokutpress.54